

De kleine garnaat
Wout Vlaeminck

Peter Goethals: minnaar van afwezigheid

In Blankenberge zijn de dichters op één hand te tellen. En dan nog zijn het kleine garnalen, die door de mazen van het net en van de literatuurgeschiedenis glippen. Één van hen is Peter Goethals (1971–1997), misschien wel Vlaanderens allerlaatste poëte maudit. Hij stierf jong, maar gaf in zijn weemoedige gedichten op een ontroerende manier blijk van zijn handgemaan met het leven.

Toen de Nederlandse zanger-dichter Martijn Teerlinck in december 2013 op 26-jarige leeftijd overleed, werd hij postuum uitgeroepen tot poëte maudit. Nauwelijks vijf maanden na zijn dood verscheen zijn debuut Ademgebed, een bundel eigenzinnige gedichten die bij leven en welzijn stevast voor publicatie werden geweigerd omdat ze ‘commercieel onaantrekkelijk’ zouden zijn.¹ Ook Jan Arends, die in 1974, op de dag dat zijn nieuwe bundel *Lunchpauzegedichten* van de drukker kwam, uit het raam van zijn Amsterdamse flat aan het Roelof Hartmanplein sprong, wordt wel eens tot die groep ‘ongelukkige dichters’ gerekend. Zijn poëzie en proza verschijnen nog steeds in herdruk en kunnen op een ruim lezerspubliek rekenen. In Vlaanderen valt die eer Jotie T’Hooft te beurt: zijn

werk gaat nog steeds vlot over de toonbank, en zijn sobere grauwé Oudenaarde is sinds zijn dood op 21-jarige leeftijd een vaartsoord voor honderden bewonderaars. Maar wie kent Peter Goethals, ongetwijfeld Vlaanderens meest onbekende poëte maudi?

Hij werd geboren in 1971 in het al net zo grauwé Blankenberge. Hij stierf er zesentwintig jaar later, in 1997 – Jotie T’Hooft was twintig jaar dood. Beide dichters beginnen zelfmoord, al zou het van T’Hooft postuum nog een heel eigen leven gaan leiden. Glatste rustplaats? Geen bedevaartoord, geen bloemenkrans? Urne werd bijgezet op de Stedelijke Begraafplaats tussen honderdzend anonieme anderen. Op het portret op zijn steen kijkt hij in de lens: verdriet, woede, minachting, verveling? Misschien alles. In een van zijn gedichten omschrijft hij zichzelf als ‘een man van afwezigheid’. Het leven? ‘Een eiland tussen ziekte en dood.’

In de kleine badstad Blankenberge zijn de auteurs schaars: Goethals vond ook de jonggestorven Jeanne vande Putte, dichter van een handvol vrome liefdesverzen, er eeuwige grafrust. Hoewel nog een straat naar haar genoemd kreeg, is haar werk volledig weggedeemsterd en vergeten.² Enkel schrijver Raymond Brulez van een Blankenbergese gemeentesecretaris, lijkt aanspraak te maken op enige roem, al dreigt ook zijn werk binnen afzienbare tijd een vergeethoek te zullen verdwijnen. Het is voor een auteur overigens gemakkelijk om vergeten te worden: er is enkel wat gedurende zijn leven binnengedaagd. Brulez heeft de stad vereeuwigd in zijn autobiografische *Het huis te Borgen* (1950). Maar verder? De zee is zwart en als licht een schip op in de verte. Peter Goethals werd er geboren oktober 1971 en hij zou er zich de laatste jaren van zijn leven onbevangen miskend voelen. Zijn kinderjaren verliepen overwegend gezond maar zijn pubertijd zou uitmonden in een aaneenschakeling van crises en spoedopnames in psychiatrische ziekenhuizen, gevoed door een onzegbaar grote hoeveelheid alcohol en een onmogelijk te duren vensverdriet.

Het vraagstuk van de zelfmoord

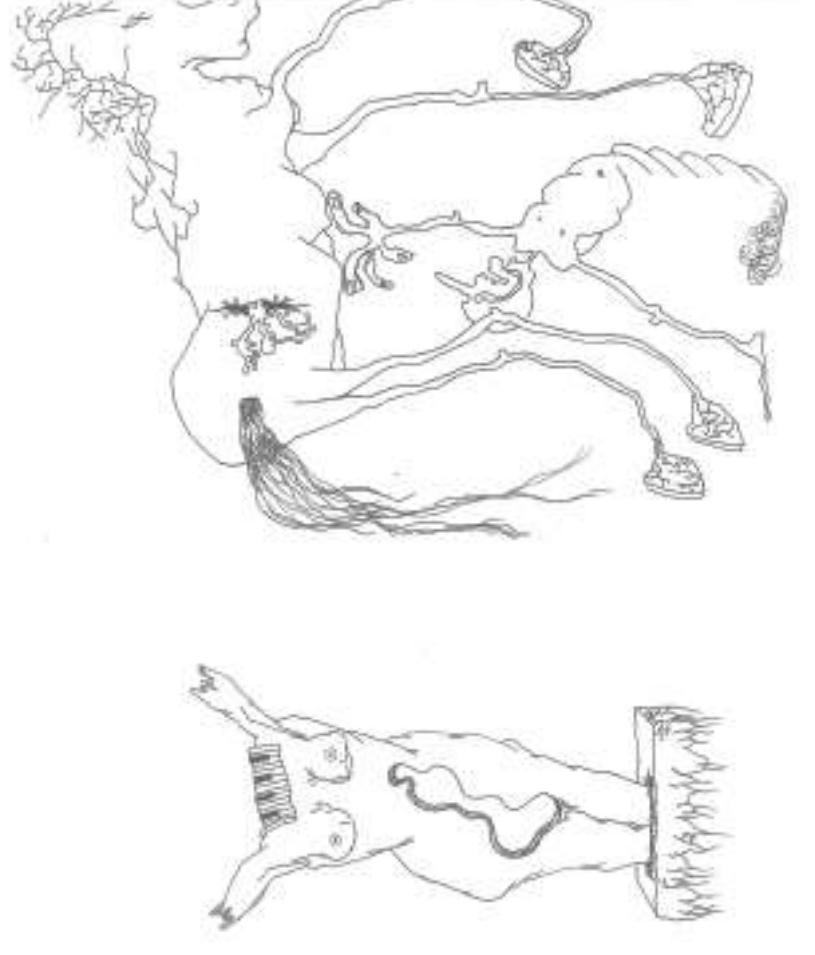
Peter Goethals in het Koning Albert I-park in Blankenberge, circa 1995

Goethals liep school aan het Blankenbergese Sint-Pieterscollege, geïnspireerd door de lessen Nederlands, met het schrijven dichten begon: ietwat naïeve bekentenispoëzie die hij later zou tijdelijk en waarmee hij, vlak voor zijn dood, enig succes zou behalen.

kenning en vaste onder de voeten? Zijn komstig uit Sint-Niklaas studeerde eerst in Antwerpen en daarna in Gent. Trok zich de laatste jaren haar leven terug in Poperinge, een klein dorp dat ooit maakt van de Oost-Vlaamse gemeente Zwalm, zich op het schilderen solate en verstilde lange pen stortte. D'Hollander een bescheiden oeuvre beging net als Goeth moord in 1997; zij stond op de rand van internationale doorbraak is niet ondenkbaar ooit in Gent tegen zijn gelopen en in een of op een parkbank

in de nacht over het leven en over kunst en literatuur van geesten hebben gewisseld. Want zoals Albert Camus schreef in *De mythe van Sisyphus*: 'Er is slechts één werkelijk filosofisch vraagstuk: moord.' De rest is slechts spel. Goethals' voornemen om te studeren, liep uit op een fia-

dubbelde zijn tweede jaar en hield het halverwege voor bekeken afloos en geirriteerd door het minste geluid – wat hem van het studiehuis trok hij van kamer naar kamer, tot hij in het kader van uitwisselingsproject een tijd in Amsterdam verbleef. Daar ontmoette hij met harddrugs en had hij – ontrokken aan het oog van bezorgde moeder – steeds een krat bier binnen handbereik. Gledende toen al enkele jaren in toenemende mate aan zware depressies in de hand gewerkt door allerlei roesmiddelen en overdrankgebruik. Tegen dat laatste probeerde hij op doktersadvies schrikmiddel Antabus, zonder effect. Hij werd eenzelvig, chagrijnend benaderbaar, hij sloot zich af van anderen en vrienden ontweek tenslotte volledig, bang dat hij in woede zou ontvlammen, bang

van van proza – melancholische korte verhalen die aan het werk van Kafka en Camus herinneren – en het vervuldigen van tekeningen en schilderijen waarop hij monsterachtige wezens met slangen als penissen en vrouwentorsos's met afhangende borsten en afgekloven tepels afbeelde. Peter Goethals was geen vrolijke jongen. Goethals' artistieke ontwikkeling bracht een breuk met zijn geboortedstad teweeg: tegenover vrienden omschreef hij Blankenberge wel eens als een grauw en bekrompen burgernest, verstoken van creativiteit en ruimdenkendheid, waar het burengerucht al snel de ronde deed en waar hij zich niet kon aarden. In 1989 begon hij aan zijn studie Germaanse filologie aan de universiteit van Gent, waar hij zich liet ommingen door gelijkgestemde schrijvers en kunstenaars, met wie hij van kroeg tot kroeg trok, waarbij hen zijn gedichten voorlas en zich voornam het tegemoet stellen in de letteren. En zwierf ook kunstenares Ilse D'Hollander in die periode niet in de Arteveldestad rond, tevergeefs op zoek naar er-

zachttjes wiegend op de kortsdonige rocs van marihuana en de donkere bastonen van The Doors – de groep waarvan de frontman Jim Morrison op 3 juli 1971, Goethals' geboortejaar, overleed aan een hartaanval na inname van een overdosis heroïne – en de Australische rockgroep INXS van frontman Michael Hutchence, die zich op 22 november 1997, twee dagen na Goethals' dood, ophing.

Een lichte vorm van onbegrip

Waaraan het levensverdriet van Peter Goethals precies bestond? Zijn vader leed aan schizofrenie en bracht een groot deel van zijn leven door in psychiatrische ziekenhuizen. Zijn zoon vreesde voor overerving en was ervan overtuigd dat de ziekte ook bij hem zou doorbreken en de bovenhand krijgen. Bang om net als zijn vader te eindigen, zag hij geen uitweg meer. De relatie met zijn moeder was onderkoeld: Goethals zette zich verwoed af tegen haar strenge opvoedingsopvattingen, wat nu en dan aanleiding gaf tot hoogoplopende ruzies. Hij voelde zich gevangen in een keurslijf dat anderen hem wilden aammeten.

Ook op liefdesvlak ging het Goethals niet voor de wind: zijn relatie leidt in aanzienlijke mate onder zijn depressies en buitensporig drankgebruik. Hij zocht de liefde weleens bij anderen, ook bij mannen. Zijn vriendin was, alle toegevendheid en goede bedoelingen ten spijt, niet altijd opgewassen tegen zijn verslagenheid en woede-uitbarstingen.

Bovendien had Goethals geen hoge dunk van zijn schrijverschap, alsofelde hij zich tegelijkertijd miskend. Hij wilde dat wat velen wel gegund, maar weinigen gegeven is, namelijk leven van zijn schrijverschap. In zijn gedichten – waarin hij zijn liefde voor het werk van T'Hooft en Hans Lodeizen niet onder stoelen of banken stelt – reflecteert hij af en toe over zijn poëtica, die hij als gebrekig beschouwt: poëzie is 'een kleine dictatuur', 'een lichte vorm van onbegrip'. Poëzie is 'altijd ontevreden zijn', 'een woedeaanval', 'herschikken', 'een niemandsland', 'een kort ontglippen', en hij – de dichter, de minnaar – is 'een tijdelijk feit', 'een meester in onbreken', 'verliefd op onvermogen'. Hij is 'nergens', en is hij ergens, dan is hij 'verdwaaald', hij heeft 'een schip', maar geen haven: 'Mijn handen zijn klein/wanneer ik schrijf'. Hij ver-

langt naar vrouwen – naar dé vrouw – en naar kalme nachten. Naast het schrijven, beoefende hij ook andere kunsttakken: hij schilderde en maakte plastische kunst. Steeds op zoek naar erkenning en zelfbevestiging. Hij oogstte relatieve succes: hij was een graag geziene

geëxposeerd, en gedichten van zijn hand verschenen in bloemlezingen en literaire tijdschriften, hij zette in literaire jury's en won zelf ook wel eens een wedstrijd. Maar hij wees alles van de hand, hij relativiseerde zichzelf weg. Hij was te gehaast, te ongeduldig om stapsgewijs iets op te bouwen. Hij was erg gevoelig. Hij was perfectionistisch. Hij was doodmoe. En bang dat hij het helemaal niet zou gaan maken.

In de laatste maanden van zijn leven werkte Goethals nog aan een novelle, *Het Kompleks, een bevreemd verhaal over geestesziekte*, en aan een Latijnse vertaling van *Mein Kampf* van Hitler, voor wie hij een grote fascinatie had. Hitler, de gesjeesde kunsch die op zijn achttiende naar Wenen trok in de hoop er toegelaten te worden aan de Akademie der bildenden Kunste, maar er tot tweemaal toe werd afgewezen. Hitler, die het boek schreef dat de loop van de geschiedenis in aanzienlijke mate heeft bepaald. Hitler, die, toen kant meer op kon, op 56-jarige leeftijd zelfmoord beging door kogel door het hoofd te jagen. Stultum est timere quod vitare non potest.

Op zijn terugkomst uit Nederland volgde vrijwel meteen dwongen opname in het Psychiatrisch Ziekenhuis Onze-Lieve-Vrouw Brugge, waar hij sinds zijn 24ste regelmatig verbleef en waar hij plempt met antidepressiva en allerlei angstremmers, maandenlang pampus lag en niet aan schrijven toe kwam. Hij wist meermaals te ontgaan dat zijn gezinsleden en vrienden hem bezochten.

Naast het schrijven, beoefende hij ook andere kunsttakken: hij schilderde en maakte plastische kunst. Steeds op zoek naar erkenning en zelfbevestiging. Hij oogstte relatieve succes: hij was een graag geziene

snappen, waarna hij per trein naar Gent vluchtte en tot een nacht lawaaierige cafés afschuwde. Pas nadat hij zijn roes had geslapen en zijn vriendin op hem had ingepraat, keerde hij, ver naar zijn witte cel terug. Heel even leek het weer beter met gaan: hij werd bibliotheekmedewerker in het Algemeen Ziekenhuis Brugge en had een eigen appartement in het stadscentrum op Lepelstraat. Daar zou hij kunnen ontsnappen aan de bemoeienissen van buren en familieleden en hulpverleners. Bovendien had hij een baantje bij het Gentse Poëziecentrum weten te strikken. Helaas kwam er van appartement en het Poëziecentrum niets in huis: Goethals' relatie naal op de klippen, waarna hij weer in een diepe depressie wegviel.

Peter Goethals stierf op dezelfde manier als Jan Arends drie jaar eerder. Op 20 november 1997 klonk hij dertien verdachten hoog het dak van het A.Z. Sint-Jan op en liet zich vallen:

Je
laat jezelf
los
in de lucht.⁴

Las Goethals nog de lovende woorden van Joris Gerits in Streepjesschrift maart 1997? Daarin bespreekt Gerits de 16de Soetendaellepoëstrijd voor jongeren – waarvoor Goethals in 1996 gedichten had gestuurd – en het werk van nieuw, opvallend talent dat werd opgepakt in de bloemlezing die uit de wedstrijd voortvloeide. Goethals' Tijdschrift noemt Gerits een 'scherp zelfportret' en citeert vervolgens een fragment uit het gedicht:

Dichter

Een dichter lijdt aan chronische afwezigheid. Hij spijkert waterdruppels op een houten balk. Hij verdedigt zich niet wanner hij trappen krijgt
[...]

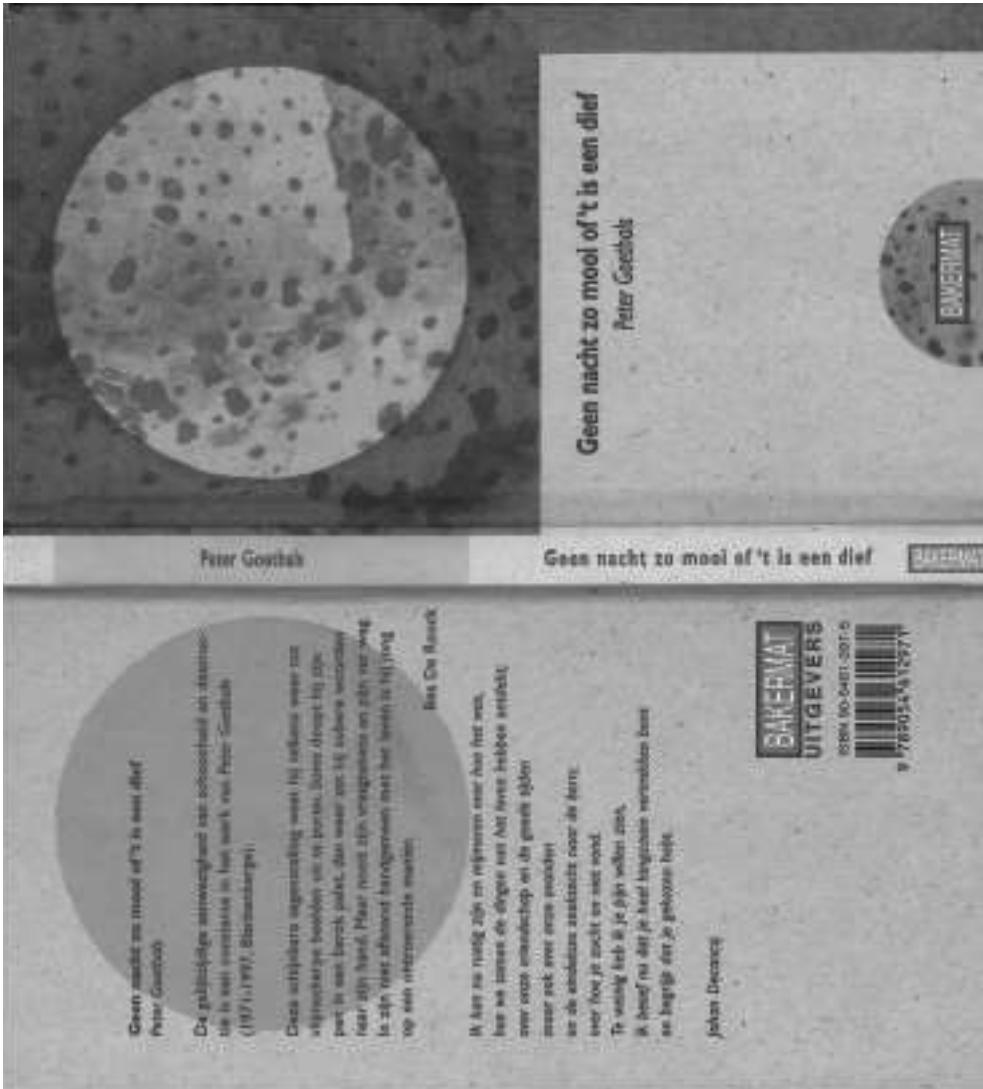
Een dichter is een dier alleen.
Een koekoeksong tussen dagiesmensen.
Een nutteloze hinderpaal in de laagvlakte die werkelijkheid heet.⁵

En maakte deze lof nog wel wat uit voor Goethals, toen hij zijn lichaam naar de 'laagvlakte' liet overhellen en hij zich te pletter stortte?

Postuum dichterschap

Na zijn dood vond men in zijn nalatenschap een map met meer dan vijfhonderd gedichten, waarvan de meeste ongepubliceerd of zelfs onafge- werkt zijn gebleven. In 2000 werden enkele van die gedichten samengebracht onder de titel *Geen nacht zo mooi of 't is een dief* en uitgegeven door de kleine uitgeverij Bakermat. Peter Goethals, minnaar van afwezigheid: zijn officiële debuut verscheen pas drie jaar na zijn dood en bleef vrijwel onopgemerkt en onbesproken.

Dat zijn tekeningen en teksten bewaard zijn gebleven, is te aan zijn moeder die Goethals tot aan het eind heeft aangespoor schrijven en af en toe wat naar tijdschriftredacties op te sturen schien ook omdat zij hoopte dat enige erkenning van buitenaf v talent zijn levenswil opnieuw zou doen opflakkeren en hem d zou geven nog wat van zijn leven te maken. Goethals' leven schrijverschap: het spatte als flauw vuurwerk uiteen boven de kers van Blankenberge, waarop de dromen en ambities van nog kele anderen stuksloegen, die nooit zijn kunnen losbreken kleinburgerlijk milieu waarin ze voor anker lagen.

Gefnuikte dromen en liefdes die ter ziel gaan: vooral hier staat Goethals' ontologie. Ook na zijn dood heeft hij niet de staan waarnaar hij altijd heeft gedroomd. Hier en daar liggen van zijn gedichten onvindbaar in tijdschriften en bloemlezingen ven en de een dichterbundel die van hem verscheen is alleen n quarisch te vinden.⁷ Toch schuilt er veel moois in zijn werk: zijn gedichten verdienen blijvende waardering en bewondering e het niveau van Lodeizens beste verzen. Uit het titelloze gedicht woud van mijn geheugen staan' spreekt een grote muzikaliteit voeligheid.

In het woud van mijn geheugen staan gesloten kasten, meisje. Het zijn de meubels van een tijd die niet van deze wereld is. In elke kast huist een uitgestorven beest.

Neem mijn hoofd beet en maak een cirkel van je lichaam, meisje. Dans met mij de foxtrot van vergeten dingen. Dans met mij de polka van geboorte en vergaan.

Want één ding heb ik geleerd: warmte is een waterbron zonder verleden. Warmte is een woning in het tijdperk van de bloem. Schenk mij een leidraad voor een reis doorheen je weelde.

De weemoed, de herinnering, de bloemen, het sterven: het zijn o dige symbolen die bij elke dichter opduiken, maar die in de ween cadans waarin Goethals ze vormgeeft, doen denken aan de zachte van Hugo Claus, Hans Lodeizen en ook aan die van Yannick Da

Misschien gold Peter Goethals wel als de laatste neoromantische dichter in ons taalgebied. ‘De dichter is een gedicht, 24 uur per dag’, schreef T’Hooft ergens.⁸ De dichter is een alchemist die van het lood des dagelijksen leven het goud weet te maken. Zijn gedichten spreken voor zichzelf.’ Ook Goethals heeft geprobeerd het dagelijkse leven tot goud te smelten en dat leverde een klein maar verschrikkelijk mooi, gitzwart oeuvre op.

Noten

- 1 Martijn Teeclinck, *Ademgebed*. Lebowski Publishers, Amsterdam 2014.
- 2 Over Jeanne vande Putte, zie Stefan van den Bossche, ‘De kleine garnaat: Jeanne van de Putte’, in: *ZL, literair-historisch tijdschrift* 3 (2003–2004), nr. 2 (januari 2004), p. 24–37.
- 3 Het is dwaas te vrezen wat je niet kan vermijden.
- 4 Jan Arends, *Lunchpauzgedichten*. De Bezige Bij, Amsterdam 1974, p. 55.
- 5 Joris Gerits, ‘Jeugd en poëzie’, in: *Streven*, maart 1997, p. 260–262. ‘Dichter’ werd niet opgenomen in *Geen nacht zo moor of 't is een dief*.
- 6 Peter Goethals’ nalatenschap bevindt zich in privécollectie. Behalve uit de gepubliceerde gedichten werd ook uit deze nalatenschap geciteerd. Ook voor het beeldmateriaal werd van deze privécollectie gebruik gemaakt.
- Biografische gegevens werden verstrekt door Goethals’ familieleden, vrienden en kennissen.
- Uit gesprekken met vrienden van Goethals en uit zijn dagboekantekeningen blijkt dat enkele van zijn gedichten daadwerkelijk werden gepubliceerd, maar ook na lang speuren kon niet achterhaald worden in welke tijdschriften dat precies was.
- Jotie T’Hooft, *Verzamelde gedichten*. Elsevier Manteau, z.p. 1981, p. 330.

Clem Schouwenaars en een antiek Grieks liefdesepigram

In 1987 bewerkte Clem Schouwenaars een *epigram van een Griekse dichter Roufinos*. Anders dan de omzetting van datzelfde gedicht door Hugo Claus, bleef Schouwenaars versie onopgemerkt. In deze bijdrage wordt zij geanalyseerd tegen de achtergrond van de aandacht die de schrijver had aan de antieke traditie had.

Bewerkingen van Griekse epigrammen door Vlaamse dichters

Meer dan eens heeft Hugo Claus een eigen versie van enkele epigrammen uit de *Anthologia Palatina* gepubliceerd. Later is met andere genres aan de slag gegaan, zoals retoriek, tragedie en drama, maar het is net de epigrammen dat zijn vrije omzettingen Grieke literatuur begon. Dat Claus eerst zijn weg vond tot de *Logia Palatina*, hoeft niet te verbazen: de korte gedichtjes, waarvan de liefde en sensualiteit als onderwerp hebben, nodigen ertoe uit om bewerkt te worden.

De *Anthologia Palatina*, genoemd naar het feit dat zij bleef in een handschrift uit de Biblioteca Palatina, de bibliotheek van de paletsgraven te Heidelberg, is een Griekse collectie van ongeveer 100 gedichten gegroepeerd in vijftien boeken. De ordening is min thematisch: in elk boek primeert één onderwerp of auteur, zoals in boek XIV en de vierde-eeuwse dichter Gregorios van Nazareth. Het gaat hoofdzakelijk om korte gedichten en slechts handvol langere. Veruit de meeste onder hen behoren tot het genre ‘het epigram’, waarmee wordt bedoeld: een kort Grieks gedicht.